

Крім того, доцільно розглянути сучасні тренди розвитку індустрії туризму. Так, згідно досліджень Всесвітньої туристичної організації ООН, останнім часом відбулися такі зміни в індустрії туризму:

– значний розвиток внутрішнього туризму — у зв'язку з карантинними обмеженнями та іншими деструктивними факторами, туристи все частіше обирають для відвідування місцеві туристичні дестинації, які знаходяться порівняно не далеко від місця проживання;

– підтримка регіональних туристичних продуктів та розвиток локальних брендів — сучасні туристи плануючи свої мандрівки, все частіше обирають культурний відпочинок на основі автентичності та екологічності;

– популярність відкритого простору у вигляді різних видів спеціалізованого туризму (сільського, зеленого, гірського тощо) — в сучасних умовах надзвичайно актуальним є питання усамітнення та соціальної дистанції;

– збільшення середньої тривалості мандрівок і відповідне зростання обсягу витрат на подорожі — останніми роками спостерігається збільшення тривалості мандрівок сучасних туристів.

Проведений аналіз місця України в глобальному туристичному ринку засвідчив доволі скромні позиції нашої країни в порівнянні з європейськими сусідніми країнами. Ретроспективний аналіз індексу конкурентоспроможності індустрії туризму України засвідчив низькі конкурентні переваги у порівнянні сусідніми країнами. Міжнародний досвід туристично розвинутих країн, які пережили військові конфлікти засвідчив, що кількість туристів після закінчення військових дій значно збільшується. Зокрема досвід Ізраїлю доводить що туризм можна розвивати перебуваючи в стадії конфлікту з Палестиною. Визначено що частка туризму в економіці Ізраїлю становить 6,2 %. Доведено що сьогодні Україна стала потужним брендом на глобальному рівні, яка надихає, дивує своєю незламністю, об'єднує небайдужих та на основі цього задає тренд та формує нову культуру подорожей.

Таким чином, уже сьогодні доцільно об'єднати зусилля усіх стейкхолдерів індустрії туризму та напрацювати чіткий алгоритм дій щодо посилення конкурентних переваг України на глобальному туристичному ринку з метою формування нової культури подорожей. Доцільно раціонально використовувати наявні туристичні ресурси та системно відбудувати знищену роцією інфраструктуру туризму, на основі кращих світових практик та розроблених сучасних стандартів якості, що гарантуватиме безпеку.

Література

1. Вахович, І. М., Матвійчук, Л. Ю., Смаль, Б. А. (2022). Розвиток індустрії гостинності в сучасних умовах: тенденції та заходи посилення конкурентних переваг. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 6 (41). С. 494–502.

2. UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex. January 2022. URL: https://tourlib.net/wto/UNWTO_Barometer_2022_01.pdf.

3. Матвійчук, Л. Ю., Лепкий М. І. Смаль, Б.А. (2022). Конкурентоздатність індустрії туризму Волинського регіону в умовах війни. Війна та туризм: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. К.: Геопринт. С. 20–23.

h.mykhailichenko@knute.edu.ua

Михайліченко Г. І.

*д.е.н., професор кафедри туризму та рекреації
Державний торговельно-економічний університет*

dvorskaya79@gmail.com

Дворська І. В.

*здобувач ступеню доктор філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент»
Державний торговельно-економічний університет*

ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Анотація. Визначено, що туризм є ресурсно-орієнтованою сферою діяльності, в якій питання раціонального природокористування відіграють першорядну роль, а стан природного та соціокультурного середовища є одночасно і ресурсом, і умовою діяльності, що передбачає досягнення збалансованості їх розвитку. Доведено, що туристичні ресурси є одним з ключових понять при визначенні територій пріоритетного розвитку туризму та одночасно виступає джерелом інноваційного оновлення. Запропоновані напрями відновлення туристичного потенціалу деокупованих територій, міжнародної співпраці і консолідації зусиль щодо реінкарнації територій для відвідування туристами.

Ключові слова: туристичні дестинації, ресурсний потенціал туризму, туристична політика деокупованих територій

Туристичний потенціал країн, що розвивають туристичну інфраструктуру, збуджує інтерес до її освоєння. Висока оцінка іноземцями ресурсного потенціалу нашої країни під час проведення масштабних мега-івентів, інтерес до культури та стійкості українців, міжнародна співпраця та підтримка в боротьбі за свободу та незалежність у російсько-українській війні дозволяють спрогнозувати зростання туристичного попиту в повоєнний період.

Такі прогнози передбачають стрімке зростання попиту на національний туристичний продукт, який є «новим європейським продуктом» (доступним, цікавим, атрактивним), знаходиться на стадії зростання, а отже, має високий потенціал довгострокового й дохідного (для держави та її економічних резидентів) зростання.

Найпоширенішим підходом до класифікації рекреаційно-туристичних ресурсів є їх поділ на два основні класи: *природні та історико-культурні*.

Кожен з регіонів країни має свою специфіку, свою неповторність — етнокультурну та архітектурно-історичну, природно-ландшафтну, біосоціальну, суспільно-географічне положення тощо. Виступаючи як оригінальні територіальні структури, що мають на національному туристичному ринку лише їм притаманну «торгово-рекреаційну марку» (регіональний бренд), регіони характеризуються як відчутною нерівномірністю розвитку ресурсної бази, так і різними показниками функціонування рекреаційної галузі.

Запропонована рейтингова рекреаційно-ресурсна оцінка регіонів України розглядається як суттєвий ресурсосистематизуючий результат дослідження. При цьому загальний бал *ресурсно-рекреаційного рейтингу* адміністративно-територіальних одиниць України визначався як сума балів семи блоків — суспільно-географічного, природного, архітектурно-історичного, інфраструктурного, природно-атропогенного, біосоціального, подієвого.

Регіональні пріоритети освоєння рекреаційних ресурсів у межах національного простору свідчать про неоднорідність його ресурсно-рекреаційної бази: рекреаційно-ресурсонадлишкові регіони мають обґрунтовані комплексні програми подальшого залучення природних і суспільно-економічних ресурсів в їх економіку, рекреаційно-ресурсозбалансовані території надають більш стримані пропозиції, а дефіцитні щодо наявності актуальних та потенційних ресурсів туризму, оздоровчої рекреації, курортного лікування області на внутрішній (регіональний) та зовнішній (національний) туристичні ринки здебільшого пропонують незначні за масштабами перспективні програми в контексті неможливості забезпечити безпеку перебування в цих дестинаціях.

Чи не єдиним показником оцінки туристичного потенціалу регіону / дестинації є *показник туристичного балансу*, який розраховується як різниця кількості в'їзджачих і виїзджачих туристів, тобто туристичних потоків.

Уряд України розробив план дій з відновлення деокупованих територій. До першочергових заходів Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, якому доручено розробити план дій органів державної та місцевої влади під час деокупації, відносяться заходи врегулювати питання життєдіяльності деокупованих територій. До ключових

напрямів належать: відновлення діяльності місцевої влади, територіальних підрозділів органів державної влади; відновлення казначейського обслуговування; організація надання медичної, соціальної, інших видів допомог, виплати пенсій; відновлення інфраструктури: електро-, газо- та водопостачання; забезпечення населення харчовими продуктами та ліками; забезпечення правопорядку. Головними виконавцями визначені військові адміністрації або органи місцевого самоврядування, оскільки саме вони краще знають потреби та ситуацію в кожному з випадків [1].

Звичайно, місцеві адміністрації потребуватимуть значного фінансування на відновлення інфраструктури територій, у т.ч. числі і за рахунок допомоги міжнародних гуманітарних організацій, фондів, фандрейзингових організацій, репараційних коштів та ін.

Щодо відновлення туристичного потенціалу, то мова про це поки що не ведеться, оскільки оцінити збиток, завданий природному та історико-культурному рекреаційному потенціалу територій неможливо до їх повної деокупації. Збиток є значний, оскільки більшість населених пунктів прифронтових боїв перетворені на руїни. Очільник Донецької обласної державної адміністрації, в своїх висновках [1] зазначив, що наслідки окупації Донецької області, яка найбільше постраждала від війни, спустошливі. Крім того, окрім прямих збитків, є ще непрямі, пов'язані із порушенням економічних і виробничих ланцюгів, іміджевими втратами додатковими витратами на війну тощо. Тож підсумкова цифра шкоди буде значно вищою за обраховані 26 млрд доларів. Найбільше від російського вторгнення постраждав житловий фонд (40 % від загального обсягу руйнації), транспорт (31 %), торгівля і промисловість (10 %). Станом на 3 жовтня 2022 року в області пошкоджено щонайменше 79404 об'єкти інфраструктури і очевидно, що ця цифра зростатиме, а разом із нею — і загальна сума, необхідна для відновлення [1].

АР Крим, який до окупації, був оздоровницею та найкращим курортним комплексом України, на якому зосереджена третина всіх санаторно-курортних закладів нашої країни. На жаль, курортний комплекс подекуди був перетворений на військові об'єкти та незрозумілий стан та статус закладів туризму на сьогодні.

У Звіті очільниці ДАРТ Мар'яни Олеськів за 2022 рік, вказані основні заходи, які були проведені від початку війни щодо меморіалізації наслідків російсько-української війни; промарковано точки у містах Київської області, які ляжуть в основу маршрутів пам'яті; розроблено проєкт «Подорожі війни: правила безпеки». ДАРТ разом з представниками туристичних департаментів ОДА розробило і опублікувало правила безпеки під час мандрівок країною, надавши туроператорам та мандрівникам інформацію про дозволи і обмеження, які діють під час воєнного стану в центральних та західних регіонах України [2].

Висновки, які ми можемо сформулювати на сьогодні: 1) питання відновлення туристичного потенціалу деокупованих територій актуальне як ніколи і потребує державного регулювання цих процесів, міжнародної співпраці і консолідації зусиль щодо реінкарнації територій для відвідування туристами; 2) ретельної розробки підлягають альтернативні сценарії рекреаційного освоєння території; 3) проведення аналітичної експертизи ресурсно-рекреаційної складової регіонів, що, в свою чергу, може виступати важелем подальшого пошуку латентних територіальних можливостей і реалій, здатних пожвавити регіональне рекреаційне господарство, інтегрувати його в рекреаційно-туристичну сферу Європи.

Література

1. Павло Кириленко: Понад \$26 млрд — мінімальний розмір шкоди, завданої росією Донецькій області — і це станом на 1 червня /

URL: <https://dn.gov.ua/news/pavlo-kirilenko-ponad-26-mlrd-minimalnij-rozmir-shkodi-zavdanoyi-rosiyeu-doneckij-oblasti-i-ce-stantom-na-1-cherhvnya> (дата звернення: 12.03.2023)

2. ПУБЛІЧНИЙ ЗВІТ Голови Державного агентства розвитку туризму України Мар'яни Олеськів за 2022 рік \ URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_turist_2022.pdf (дата звернення: 12.03.2023)